

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letna 60 din za tuzemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasni po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 4586

Apel na narodne poslance

Predlog proračuna in finančnega zakona za leto 1939./40. je po temeljiti proučitvi v finančnem odboru predložen narodni skupščini v razpravo in sprejetje. Včeraj se je začela razprava in narodna skupščina bo na osnovi predloženega poročila finančnega odbora sklepala o novih določilih proračuna in finančnega zakona. Za ta določila se državni uslužbenci zelo zanimamo. Prav ob pričetku proračunske razprave pa smatramo učitelji za umestno, ponovno naglasiti najbolj pereče probleme našega stanu, a obenem s posebnim apelom zainteresirati naše gg. narodne poslance za rešitev vitalnih vprašanj, ki zadevajo vse državno uradništvo, še posebej pa učiteljski stan. Pri tem se ne nameravamo spuščati v posamezne podrobnosti, pač pa hočemo naglasiti le težnje po rešitvi najnujnejšega.

Učiteljska stalnost je ono važno vprašanje, za katerega rešitev apeliramo in prosimo že leta in leta. Učitelj, in državni uradnik sploh, bi se mogel posvetiti svojim nalogam povsem in mnogo uspešneje nego doslej, le tedaj, če bi bil stalen na svojem službenem mestu. Vprašanje učiteljske stalnosti ni problem, ki bi zanimal samo naš stan, pač pa je to splošen problem državne prosvetne politike. Delo za obči dvig kulturne ravni naše vasi, zbiranje narodnih moči za kulturne, gospodarske in socialne akcije in splošnega prizadevanja za pomoč našemu kmetu si ne moremo misliti brez potrebnega miru, brez poglobljanja v razmere, brez proučevanja in spoznavanja teh razmer. Vse to delo pa je brez stalnosti neizvedljivo. Stalne spremembe in premetitve učiteljskega položaja direktno šoli in narodu. Komur je do tega, da se raven našega šolstva in splošne narodne izobrazbe stalno dviga, ta se bo zavzemal za učiteljsko stalnost, ker se zaveda, da nestalnost in nesigurnost v službi ovirata vsako akcijo in resno delo.

Drugo vprašanje, ki ne teži samo učiteljskemu, marveč vse državne nameščence, je vprašanje **zboljšanja našega gmotnega položaja**. V neštetihih sklepih, resolucijah in spomenicah smo že utemeljeno dokazali, da so v zadnjih letih padli dohodki vseh javnih nameščenec pod eksistenčni minimum, in da je zvišanje plač nujno potrebno.

Iz splošnega indeksa cen je povsem jasno razvidno, da se te od meseca julija 1936 stalno dvigajo. Vsi javni uslužbenci so s tem porastom toliko bolj prizadeti, ker so se cene od srede leta 1937. dvigale skoro v navpični črti. To pa postaja za nas naravnost usodno in z vso zaskrbljenostjo se moramo vprašati, kam to vodi? Sedanji dohodki učiteljskega in tudi ostalih državnih uslužbencev se kretajo izpod eksistenčnega minimuma. Skrajni čas je, da se uredba o osebnih in rodbinskih določilih državnih uslužbencev in upokojencev z dne 24. oktobra 1935. dopolni z novimi določili, kakor jih vsebuje predlog JUU za finančni zakon za l. 1939./40., ali se na kak drug način zvišajo naši prejemki.

V ureditvi gmotnega vprašanja za učiteljsko je vsebovana tudi zahteva po popolnih draginskih dokladah poročenih učiteljic. Ko že naglašamo potrebo **zboljšanja gmotnega vprašanja**, omenjamo, da smo v našem glasilu v številnih člankih dokazali, kako zelo je padla kupa moč državnega uradništva, dokazali tudi, kako zelo je bila pri redukciji prizadeta ravno družina. Ponovno pa podčrtavamo dejstvo, da od sredine leta 1936. cene vsem življenjskim potrebščinam stalno naraščajo, da so narasle že nad 30 %. nekaterim potrebščinam tudi do 40 %. Zato je pomoč nujna, zato je **zboljšanje našega gmotnega položaja** potrebno in utemeljeno.

Še eno vprašanje je, ki ga moramo postaviti v okvir svojih najvažnejših zahtev — in to **celibat učiteljic**. V predlogih, ki jih je naše združenje oddalo na merodajno mesto, je izražena tudi zahteva, naj se ukine odstavek 8. § 33. finančnega zakona, s katerim je bil dopoljen § 93. a zakona o ljudskih šolah od leta 1929.

Uzakonitev celibata omejuje učiteljicam pravico, ki je z ustavo zagotovljena vsem državljanom, onemogoča jim, da si svobodno izbirajo moža. In celibat je bil uveden edino le za učiteljice!

Uspeh, ki so ga menda nekateri pričakovali od te določbe je izostal. V poldrugem letu je v Sloveniji podalo ostavko samo 11 učiteljic, ki zaradi poroke po uveljavljenju celibata niso mogle ostati še nadalje v učiteljski službi. — Toda ne glede na ta »uspehi« — moramo naglasiti, da se s to določbo učiteljica odstanjuje od poklica, ki se mu je vsa posvetila, ki je zanj kot prirojena. Tudi moralne posledice tako enostranskih določb, veljavnih samo za učiteljice, ki jih prav materinstvo še bolj usposablja za poklic, ne morejo biti tako lepe, da bi jih kazalo s takimi določbami pospeševati. Zato predvsem opravičeno pričakujemo, da bo delni celibat za učiteljice ukinjen.

Prosvetni minister g. Stevan Čirič je sprejel predstavnike JUU

Komunike Jugoslovenskega učiteljskega združenja

Gosp. Stevan Čirič, prosvetni minister, je sprejel 22. februarja ob 12. uri v svojem kabinetu predstavnike Jugoslovenskega učiteljskega združenja g. Ivana Dimnika, predsednika, in Stjepana Kranjčevića, podpredsednika JUU. Razgovor je trajal 1 uro. Predstavnika JUU sta g. prosvetnemu ministru iznesla vsa aktualna vprašanja, ki interesirajo učiteljice in učitelje in ki so splošnega narodnega značaja. Posebej sta podčrtala ona vprašanja, ki se nanašajo na učiteljstvo samo in njegovo organizacijo.

G. minister je z velikim interesom sledil izvajanjem učiteljskih predstavnikov, pogosto je želel podrobne informacije in je pokazal vso dobro voljo za ureditev prilik in odnoša-

jev. Naglasil je, da ima namero, po sprejemu proračuna konkretno razpravljati z učiteljskimi predstavniki o poedinih vprašanjih. Zastopnika JUU sta predala g. ministru prosvete posebno predstavko, ki vsebuje vsa aktualna in nujna vprašanja, ki ne prenesejo nobene odlašanja.

Prosvetni minister g. Stevan Čirič je izjavil: »Hočem z isto dobro voljo kakor nekoč v resoru prosvete, ministrstva delovati na to, da se realizirajo vse upravičene zahteve učiteljev v korist šole, narodne prosvete in učiteljskega stanu.

Predsednik JUU:
Ivan Dimnik s. r.

Tajnik:
Milinko Lazič s. r.

Rešite nas draginje!

Pomemben klic ob sprejemanju državnega proračuna

Ali se bo z novim proračunom izboljšal položaj uradništva, še ne vemo. Iz splošne situacije je razvidno, da ni treba kdo več pričakovati. Gotovo je, da kriza tudi v Jugoslaviji še vedno traja. Menda so bile razne izjave o velikem izboljšanju našega gospodarskega položaja bolj političnega značaja. V potrditev tega dejstva ni treba še posebej naglašati, da so ravno v dobi takšnih političnih izjav rasle cene kmetiskim pridelkom in industrijskim izdelkom in da se je draginja v našo škodo občutno dvigala. Prizadela je kmete, delavce, obrtnike in druge »nižje« sloje, z nami vred. Draginja je pojav nezdravih razmer, in ne bilo bi najtežje zaustaviti jo, posebno ne v pretežno poljedelski državi, državi, ki je tudi zelo bogata na surovinah. Dasi je mnogo jugoslovenske (in slovenske) zemlje pasivne, imamo zopet predele, ki rode za vso državo zadosti kruha. Ni tedaj prav nikakega razloga, da bi kdor koli v naši državi trpel pomankanje, še najmanj naš delovni človek. — Tudi ni razumljivo zakaj se mora jugoslovanski javni nameščenec le s težavo prerivati skozi življenje, ne vedoč, kako bi se rešil velikih dolgov, ki groze kakor Damoklejev meč, da ga v pripravnem trenutku uničijo.

Pojav draginje glavnih živil in manufaktur je povzročil v vseh vrstah javnih nameščenec živahno gibanje za povišanje plač, kajti procentualno je razmerje med dohodki in izdatki nenaravno. Znanе so številne vloge organizacij javnih in zasebnih nameščenec na merodajne kroge — toda, žal, za zvišanje plač ni nikoli bilo na razpolago potrebnih kreditov. Uradnik dobro vé, da so nad domovino težki časi in gotovo v svoji duši vsakdo z največjo ljubeznijo do države želi, da ima država najboljšje pogoje za svoj razvoj in dvig. Žrtve, predvsem gmotne žrtve, ki jih je uradništvo ob vsaki priliki z obžudovanjem vrednim razumevanjem položalo na oltar domovine, so vredne, da priskoči država na pomoč svojim

uslužbencem v času, ko draginja prehudo pritiska nanje, da merodajni činitelji z vso svojavo avtoriteto pritisnejo na draginjo in da v svojem interesu, v interesu celokupnega naroda napovedo draginji in nje povzročiteljem neizprosno boj.

Nikjer ne bosta imeli država in vlada toliko pristašev, kakor v tej borbi, ki je življenjsko nujna in pravična. Država mora s celokupno zakonodajo in z vso moralno silo zaščititi malega človeka, ki živi tako rekoč iz rok v usta, da bo tudi mali državljan čutil, da v borbi proti neznosnemu gmotnemu izkoriščanju ni sam in da ima močno oporo. Razen ostalega malega človeka bo z zmago nad draginjo dosegel najvažnejše uspehe državnih nastavljenec.

Glavne življenjske potrebščine, moka, slakdor, mašč. se morajo nemudoma poceniti. V to svrhu naj se vnese v finančni zakon poseben amandma, ki bodi podlaga borbi za nižje cene poljedelskih in manufakturnih produktov. S trenutkom, ko bomo na tem polju dosegli uspeh, da bo moki cena za polovico padla, sladkorju za tri četrtine, in znatno tudi drugim potrebščinam, je verjetno, da bomo s sedanjimi plačili čisto zadovoljni. Ker ves smisel naše borbe ni v tem, da bi kupičili dobrine, ki jih molj in rja pokončata, temveč v dejstvu, da živimo človeku dostojno življenje v potrebni zmernosti, da odplačujemo po potrebi svoje dolgovе, če tega ne, pa vsaj ne delamo novih. Na ta način bi izgubila iz naših družin moreča skrb, ki dela iz staršev prazgodnje starce, iz otrok pa slabo hranjene, nezadovoljne, nevarne, ničesar ljubeče pesimiste.

Kakor rečeno, je verjetno, da bomo ostali s plačili pri starem. Za danes trkamo na vrata vseh merodajnih krogov s pozivom, naj poslušajo naš glas in naj v predstoječi razpravi o državnem proračunu poleg ostalih, načno in rešijo tudi to vprašanje!

Namen in uspehi celibata

Uredbo o celibatu so na merodajnih mestih utemeljevali tudi s tem, da so učiteljice, ki so se poročile z neučitelji, poiskale vsa mogoča pota v dosego premetitve v službeni kraj moža. Angažirale so narodne poslance, intervenirali so strici in kumi, a če to ni pomagalo, so — zbolele. Pred poroko čvrste in zdrave so v momentu, ko so se poročile, poslane zdravniško izpričevalo, da so nevarno bolne. Celibat naj bi bil ono sredstvo, ki bi napravilo konec takim razmeram, in s to utemeljitvijo so nekateri člani bivše vlade trdno vztrajali proti ukinitvi celibata. Prav tako se je izrazil bivši predsednik vlade g. Stojadinović, da o ukinjenju celibata ni niti govora.

Premetitve potom intervencij so zlo, proti kateremu se naša organizacija dosledno bori. Neštetokrat je poudarjala svojo zahtevo, naj se oddajajo učiteljska mesta le potom razpisov. Tako bi bilo največ možnosti, da dobe posamezne kraje najbolj upravičeni prosilci. Niso pa krive poročene učiteljice, da so se začela oddajati mesta brez razpisa in da so

zaradi tega začeli mnogi, ne samo poročene učiteljice, iskati pota z intervencijami, da so prišli v kraj, kamor so želeli. Ker so intervencije imele uspeh, se je zlo širilo. Tudi s celibatom ne bo odpravljeno. Kakor hitro pa se ne bo več upoštevalo vmešavanje nepoklicanih ljudi in se bo točno izvajal pravilen način učiteljskih premetitev, bo nastal red in bo konec vsakršnih intervencij: onih, ki so se vršile po želji posameznikov, in onih, ki so jih narekovali zlonamerni nagibi nasprotnikov prizadetih učiteljev in učiteljic.

Dokaj čudna se nam zdi zadeva z zdravniškimi izpričevali, ki baje pričajo o nevarnih boleznih zdravih učiteljic. Oblastvom vendar ni težko, da v dvomljivih primerih ugotove resnično zdravstveno stanje prizadetih oseb.

Uspeh, ki ga je pokazal celibat v pogledu izpraznitve službenih mest, je sledeče: V dravski banovini je v poldrugem letu podalo ostavko zaradi poroke z neučitelji vsega skupaj 11 učiteljic. Tudi v primeru, da bi bilo to število večje, ne bi pomenilo nikake pridobitve za brezposelne tovarise in tovarise, ker praznih učiteljskih mest v naši banovini po uradnih podatkih z zasedanja banskega sveta je danes toliko, kakor je brezposelnih učiteljev in učiteljic. Z upokojitvijo učiteljskega polno službeno dobo pa bo število praznih mest v najkrajšem času še naraslo. — Čemu je torej potreben celibat in v čem bi bile njegove vsaj deloma upravičene utemeljitve?

Znano nam je, da je tudi Osrednji urad za zavarovanje delavcev pred nedavnim časom predložil takratnemu ministru za socialno politiko g. Cvetkoviču uredbo, po kateri bi morale vse uradnice te ustanove pustiti službo, ako bi se poročile. Ko je zaradi tega

VSEBINA:

Apel na narodne poslance.
Prosvetni minister g. Stevan Čirič je sprejel predstavnike JUU.
Rešite nas draginje.
Namen in uspehi celibata.
Učiteljica, kje je tvoje mesto?
Zenino plačilo.
Naše šolstvo in prosveta.
† Juru Tomažiču v spomin.
† Franjo Sevnik.
† Miroslav Valjak.
UČITELJSKI POKRET: Zadruga Pedagoški tisk.
LISTEK: Živce-meter.
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učiteljski pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

intervenirala deputacija Ženskih pokretov pri g. ministru, je dobila odločen odgovor, da take uredbe ne bi nikdar podpisal.

Pričakujemo, da bo tudi učiteljicam popravljena krivica, ki jim jo je prizadejala uredba o celibatu, saj ni v skladu ne s pisanimi zakoni, ne z življenjem. Pričakovanih uspehov ni, ostala je samo škoda, ki jo je treba čimprej popraviti.

K. L.

Učiteljica, kje je tvoje mesto?

Na zborovanju nekega sreskega društva je bilo na programu zanimivo in potrebno predavanje o pomoči s strani učiteljskega pri kmetijsko-pospeševalnem delu na vasi. Predavanje naj bi razjasnilo in pokazalo učiteljskemu, kako si kmetijski referenti zamišljajo in želijo to pomoč. V tem pogledu predavanju ni bilo kaj oporekati. Toda vsebovalo je nekaj misli, s katerimi se ne morem strinjati in zagotovo vem, da tudi večina učiteljskega ne. Priznava n. pr. upravičenost zahteve, ki jo je postavila Kmetijska zbornica, da se naj na učiteljske sprejemajo le moški, ker ženske — kratko rečeno — ne pridejo v poštev pri kmetijskem pospeševalnem delu. Dalje pravi, da bi se naj na učiteljskih uvedel pouk v kmetijskemu na širši osnovi in da bi naj na učiteljske sprejemali predvsem kmečke sinove. Vse te zahteve so v zvezi z mnogimi problemi — o nekaterih je bilo že nekaj člankov v »Uč. tov.«. Danes me predvsem zanima prva zahteva, ki se ne tiče le učiteljic, nego učiteljskega sploh.

Zahteva, da naj se učiteljske zapirajo dekletom, je krivična v prvi vrsti radi tega, ker je učiteljski poklic že po svoji naravi ženi blizu. Ni slučajno, da je učiteljski poklic med prvimi sprejel žene med svoje pripadnike. To je iz čisto psiholoških razlogov jasno in razumljivo. Tudi neizobraženi, preprosti ženi pripade že v rodbini naloga vzgojiteljice in prav te so mnogokrat čisto nagonsko boljše matere nego polizobražene žene. Ne le v predšolski dobi, nego tudi pozneje ima mati največji vzgojni vpliv na otroka. Še bolj je torej razumljivo, da si izbere za svoj življenjski delokrog vzgojo in pouk otrok tudi žena, ki ne računa na lastno družinsko srečo, ker pač najde izpolnitev svoje naravne želje po materinstvu v duhovnem materinstvu. Delati ji oviro na tej poti se pravi, ovirati jo pri izvrševanju njenega naravnega poklica. Po drugi strani pa s tem dajemo otrokom enostransko vzgojo, ki jo uživajo po možu-učitelju. Dognali so že slabe posledice enostranske vzgoje pa bodisi samo po možu ali samo po ženi. Toda če imajo dečki pravico do vzgojitelja, imajo deklice prav tako in še bolj pravico do vzgojiteljice, še bolj radi tega, ker more le vzgojiteljica, t. j. ženska razumeti težave dekleške pubertetne dobe, ki pada že v zgodnja leta ljudske šole, medtem ko nastopi pri dečkih pozneje. Če torej po eni strani poudarjamo ženi nasproti njene naravne naloge kot matere, to pomeni kot vzgojiteljice, negovalke, vodnice, nikakor ne moremo dopustiti, da bi smatrali učiteljski poklic kot moški.

In zakaj hočejo iz učiteljskega poklica izriniti ženo, oziroma ga nekako rezervirati za moža. Iz razloga, da žena-učiteljica ne more nuditi pomoči kmetijskim strokovnjakom pri njihovem delu za pospeševanje kmetijskega gospodarstva. Mislim, da kmetijski strokovnjaki napačno pojmujejo učiteljsko delo in njegove naloge med ljudstvom.

Če vzamemo učiteljski poklic idealno in širokogrudno in se zavemo vseh nalog, ki jih je sprejel in izvrševanje bodoči učitelj, moramo seveda upoštevati tudi učiteljevo izvenskolo delo, t. j. delo za odrasle in z odraslimi, delo za kulturno in gospodarsko povzdigo vasi, za izboljšanje socialnih prilik. Mnenja sem, da se je v vprašanju izvenskega dela mnogo grešilo in se še greši nasproti učiteljskemu. Ne smemo izgubiti izpred oči, da je učiteljevo mesto predvsem v šoli, to se pravi, da se se-